

Romaanse en Europese verkenningen

Recensies en signaleringen

Frans / francophonie

Isabelle WERBROUCK. *Comme convenu! Cours de communication française*. – Leuven, Acco, 2003, 24,5 x 17, 201 p., ill., ISBN 90-334-5394-0, € 24,50.

Dit handboek Frans voor beroepsdoelenden leert studenten communiceren in algemene werksituaties. Het op de eerste plaats voor het hoger onderwijs bedoelde leermiddel is ook geschikt voor cursussen in permanente vorming.

Comme convenu! bestaat uit dertien modules over evenzovele situaties (vergaderen, verkopen, debatteren, presenteren, een publiek toespreken, een interview afnemen, solliciteren, e.d.). Elke unit is opgebouwd uit verschillende rubrieken i.v.m. specifieke taalhandelingen, waarvoor nuttige woordenschat en uitdrukkingen aangereikt worden. Tussendoor wapent de auteur de studenten tegen hardnekkige taalfouten, de zgn. *erreurs courantes*. Een groot deel van het gevarieerde oefenmateriaal bestaat uit creatieve toepassingen, in duidelijk omschreven situaties, van het aangeleerde taal materiaal. Aan het einde van iedere module wordt een grammaticaal item, waar studenten vaak over struikelen, behandeld en ingeoefend.

Kennisverwerving en communicatietraining zijn efficiënt gedoseerd en op elkaar afgestemd in het praktijkgerichte leermiddel.

Lectuurnotities. P. 21, l. 24: lees *un de ces quatre* i.p.v. *un de ses quatre*; p. 23, l. 29: lees *je vous prie d'agréer l'expression de mes sentiments distingués* of *je vous prie d'agréer mes salutations distinguées* i.p.v. de hybride formule *...l'expression de mes salutations...*; p. 66, l. 22: lees *Julie a soulevé le problème* (of: *la question*) *des frais d'envoi* i.p.v. *Julie a soulevé les frais d'envoi*; p. 67, l. 23: lees *Deze wordt op touw gezet...* i.p.v. *Dit zal doorgaan...*; p. 68, l. 20: lees *Blijkbaar probeert u tevergeefs me te bereiken* (woordvolgorde); p. 85, l. 8: lees *utiliser* i.p.v. *utilisez*; p. 85, l. 13: lees *utilisées* i.p.v. *utilisé*; p. 103: lees *à pois* i.p.v. *à poids*; p. 130, l. 5: lees *Le graphique révèle* (of: *montre*) *que* of *À la lecture du graphique il apparaît que* i.p.v. *Du graphique il apparaît*; p. 166, l. 5: lees *courtoise* i.p.v. *courteoise*; p. 195, l. 26: lees *sexe* i.p.v. *sèxe*.

Au cœur de l'horreur. Adapté par Dirk DE BAERE. – Wommelgem, Van In, 2004, 20 x 13, 160 p., ill., ISBN 90-306-3587-8, € 9,90. ARCADES LECTURES.

De lectuurreeks «Arcades»¹ wordt geregeld uitgebreid met nieuwe titels en met heruitgaven van boeken uit de serie «Éventail Lectures».

Voor de leerlingen van de derde graad ASO vereenvoudigde D. De Baere tien verhalen van XIXde-eeuwse grootmeesters van de horror² en bundelde hij ze onder de titel *Au cœur de l'horreur*. Voor dit publiek bracht hij een gemoderniseerde en leesbaardere

¹ V. Romaneske, 24ste jg., 1999, nr. 3, p. 55, en 26ste jg., 2001, nr. 2, p. 60.

² Ch. Nodier, A. Karr, A. Daudet, G. de Maupassant (*Le Horla*), J. Verne, Pétrus Borel, V. Hugo («Le Diable chiffonnier» uit *Le Rhin*), A. Dumas («père»), P. Louÿs en P. Mérimée (*La Vénus d'Illé*).

versie van Molières *Le Malade imaginaire*.³ Voor de oudere leerlingen bevat het nieuwe «Arcades»-aanbod diverse heruitgaven van titels uit de reeks «Éventail Lectures».⁴

Voor de vierdejaars kozen de uitgevers onlangs een monumentaal klassiek werk, Alexandre Dumas' *Le Comte de Monte-Cristo*,⁵ en diverse eerder uitgeven best- of long-sellers.⁶ De meest ingrijpende vernieuwing heeft plaatsgevonden in het lecturaanbod voor de lezers van de drie eerste jaren, waaraan, naast werk van Jules Verne⁷ en Gilbert Cesbron,⁸ verschillende titels van jeugdschrijvers⁹ toegevoegd werden.

De meningen van de leraren Frans over leesboeken in vereenvoudigd Frans lopen uiteen. Wie jongeren kan motiveren om Franse literaire werken in de originele versie te lezen, is een groot pedagoog ... of heeft modelleerlingen. Het lijkt ons utopisch om dit als norm te stellen, temeer omdat het aantal lessen Frans gereduceerd werd. Wie zich niet in de zo-even geschetste luxesituatie bevindt, kan met «Arcades Lectures» modale leerlingen vertrouwd maken met verschillende toppers van de Franse literatuur. Door de vaak gekunstelde of archaische taal (in het geval van oudere werken) naar het hedendaagse taalgebruik om te buigen, laat de equipe van «Arcades Lectures» de lektuurbeurten (met bijbehorende begripstoetsen) beter aansluiten op het taalonderricht.

Patrice LOUIS. *C'est beau, mais c'est faux*. – Paris, Arléa, 2003, 18 x 11, 150 p., ISBN 2-86959-605-7, € 6. ARLÉA-POCHE, 79.

De tweeënzeventig korte hoofdstukken van *C'est beau, mais c'est faux*¹⁰ weerleggen op humoristische manier allerlei verkeerde gangbare opvattingen en belichten allerlei taalfenomenen. De auteur verweeft er heel wat feitenmateriaal, anekdotes en literaire reminiscenties in, wat de aandacht van de lezer gaande houdt.

Er volgen meteen enkele voorbeelden als illustratie. De *béret basque* is niet uit Baskenland maar uit de nabijgelegen Béarn afkomstig (en heeft, ondanks de benaming *alpino-muts*, niets met de bergketen te maken). Meneer Chauvin, die in diverse literaire schepingen zelfs Nicolas Chauvin heet, is een fictief personage. Molière is niet op de scène overleden, maar thuis na de opvoering van uitgerekend *Le Malade imaginaire*. Wanneer

³ Adapté par Dirk De Baere (2003, 120 p., ill., ISBN 90-306-3418-9, € 8,20).

⁴ *Tristan et Iseut*. Adapté par Dirk De Baere (2003, 144 p., ill., ISBN 90-306-3417-0, € 9,04). MOLIÈRE, *L'Avare*. Adapté par Dirk De Baere (2003, 112 p., ill., ISBN 90-306-3589-4, € 7,32). Honoré DE BALZAC, *Eugénie Grandet*. Adapté par Dirk De Baere (2003, 192 p., ill., ISBN 90-306-3588-6, € 11,23). Hervé BAZIN, *Qui j'ose aimer*. Adapté par Hugo Hannaert (2003, 159 p., ISBN 90-306-3590-8, € 10,04). Joseph JOFFO, *La Jeune fille au pair*. Adapté par Hugo Hannaert (2002, 128 p., ill., ISBN 90-306-3271-2, € 8,20). Patrick CAUVIN, *Huit jours en été*. Adapté par Dirk De Baere (2004, 192 p., ill., ISBN 90-306-3592-4, € 11,95).

⁵ Adapté par Leen De Haes & Hugo Hannaert. Première partie (2004, 208 p., ill., ISBN 90-306-3268-2, € 11,23) en Deuxième partie (2004, 208 p., ill., ISBN 90-306-3685-8, € 11,23).

⁶ Het gaat om drie titels die voordien in de reeks «Éventail» verschenen, nl. Guy DE MAUPASSANT, *Contes et nouvelles*. Adapté par Hugo Hannaert (2003, 160 p., ill., ISBN 90-306-3416-2, € 9,72), Jules VERNE, *Les Indes noires*. Adapté par Dirk De Baere (2003, 127 p., ill., ISBN 90-306-3235-6, € 8,68) en Joseph JOFFO, *Simon et l'enfant*. Adapté par Dirk De Baere (2001, 166 p., ill., ISBN 90-306-3284-4, € 10,78).

⁷ *Les enfants du capitaine Grant*. Adapté par Dirk De Baere (2001, 192 p., ill., ISBN 90-306-3267-6, € 10,99).

⁸ *Notre prison est un royaume*. Adapté par Dirk De Baere (2001, 120 p., ISBN 90-306-2836-6, € 8,20).

⁹ O.a. Azouz Begag, Fanny Joly en Hélène Montardre.

¹⁰ Deze pocket bevat dezelfde tekst als de genaaiide editie (*ibid.*, 2000, 20 x 14, ISBN 2-86959-490-9, € 14,48). De bespreking van het werk werd, per vergissing, onvolledig gepubliceerd in het vorige nummer van dit tijdschrift.

de Fransen het over België hebben, situeren zij het land vaak *Outre-Quévrain* en beschouwen ze Quévrain als de naam van een waterloop, zoals de Rijn in *Outre-Rhin*.

Het boek bevat voorts etymologische beschouwingen, verhelderingen over het devies van de stad Parijs, correcties van frequent voorkomende fouten, rechtzettingen van vaak verkeerd weergegeven citaten en voorts nog allerlei taaltips, zoals die opmerking over het gebrek aan logica in de formule «les quatre coins de l'Hexagone». Is Frankrijk taalkundig werkelijk zo erg gehavend en gedeukt?

Paul DELSEMME. *Les écrivains francs-maçons de Belgique*. Préface de Raymond Trousson. – Bruxelles, Bibliothèques de l'Université Libre de Bruxelles, 2004, 26 x 14, 567 p., ISBN 2-930149-02-7, € 27.

Paul Delsemme publiceerde in 1983 onder de titel «Écrivains belges francs-maçons de jadis et de naguère: du prince Charles-Joseph de Ligne à Johan Daisne et Fernand Dumont»¹¹ de kern van de omvattende synthese over de Belgische «écrivains francs-maçons». In het hier besproken boek komen ruim honderd veertig (overleden) vrijmetselaren, van verschillende obediënties, van de zo-even genoemde prins de Ligne tot de dichter Eddy Van Vliet, aan de orde. De Franstalige schrijvers, die de meerderheid vormen, worden in vijf hoofdstukken over evenzovele perioden besproken. De achtendertig Nederlandstalige auteurs sluiten de rij, in een eenvoudigere, eveneens chronologische indeling. Het inleidende hoofdstuk, een beknopte geschiedenis van de vrijmetselarij, voornamelijk in België en Frankrijk, vormt de logische aanloop tot de voorstelling van de individuele auteurs. Een vrij uitvoerige bibliografie (algemene werken; publicaties over de belangrijkste schrijvers) en een uitgebreid register van persoonsnamen (tweeëntwintig pagina's) besluiten het overzichtswerk.

Schrijvende vrijmetselaars die in hun oeuvre op maçonnieke thema's alluderen, zijn zeldzaam. Johan Daisne verwerkte zulke toespelingen in verschillende van zijn werken. In de regel zijn vrijmetselaars heel discreet over alles wat met de organisatie te maken heeft, een principe dat in ons land met zijn ideologische verzuiling nog meer doorweegt dan elders, al zijn er figuren (bijv. auteurs die het verleden van de *maçonnerie* bestuderen, de top van de ULB en van de VUB) van wie het lidmaatschap een evidentie is.

De hier samengebrachte galerij omvat schrijvers die bij literair geïnteresseerden bekend zijn, zoals Charles de Coster, Georges Marlow, Cyriel Buysse, Georges Linze en Herman Teirlinck.¹² Voorts zijn er talrijke *letterkundigen* die zich tot een specifiek lezerspubliek richtten, bijv. schrijvers van proletarische romans (Marius Renard, Sander Pierron), auteurs van literair werk in het dialect (Henry Raveline, Marcel Hicter), critici (o.a. Alex Pasquier) en literatuurhistorici (Auguste Baron,¹³ Robert Frickx).

Auteurs van essays en vulgariserende publicaties verdienen eveneens het label *schrijver* mits hun werk literaire kwaliteiten bezit. Op basis van dit vaak toegepaste principe, ruimt Paul Delsemme heel wat plaats in voor allerlei personen die zich met stijl tot hun lezers richtten. Diverse journalisten en politieke figuren (Goswin de Stassart,¹⁴ Paul Hymans, Karel Buls, Émile Vandervelde) maken, net zoals de geëvoceerde historici

¹¹ In Hervé HASQUIN (dir.), *Visages de la franc-maçonnerie belge du XVIIIe au XXe siècle* (collection *Là-cité*; série *Recherches*, n°4). Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles, 1983, p. 297-355.

¹² Verschillende ooit beroemde schrijvers, zoals Théodore Weustenraad, Édouard Wacken, Charles Potvin en tientallen andere, raakten in vergetelheid.

¹³ A. Baron bezette na Sainte-Beuve de leerstoel voor Franse literatuurgeschiedenis aan de Luikse universiteit.

¹⁴ Goswin de Stassart genoot lange tijd bekendheid als fabelschrijver.

(o.a. Frans Van Kalken, John Bartier) deel uit van het vrijzinnige intellectuele landschap. Niet alle behandelde schrijvende vrijmetselaren maken *ipso facto* deel uit van het establishment: de anarchisten Hem Day en Léo Campion, de geestelijke vaders van de gewetensbezwaarden, bewijzen dit overduidelijk. Het panorama omvat voorts wijsgeren (o.m. Leo Apostel), filologen (Pierre Ruelle) en taalkundigen (Albert Doppagne en diverse vaste medewerkers van het ter ziele gegane *Tijdschrift voor levende talen / Revue des langues vivantes*, onder wie de taaldidacticus François Closset).

Paul Delseemme verstrekt heel wat interessante informatie over contacten tussen schrijvers onderling of tussen schrijvers en andere kunstenaars. Hij belicht tevens de rol van diverse tijdschriften, waarvan de invloed vaak groter was dan hun korte bestaan laat vermoeden. Het boek bevat heel wat getuigenissen, die de auteur in zijn lange carrière als hoogleraar en vorser of als logelid kon optekenen. De Belgische intellectuele en artistieke constellatie, niet alleen in Brussel maar ook in enkele grote centra, vormt de achtergrond van heel wat revelerende bladzijden.

Spaans / *Hispanidad*

[DEPARTAMENTO DE ESPAÑOL URGENTE DE LA] AGENCIA EFE. *Diccionario de español urgente*. – Madrid (Boadilla del Monte), Ediciones SM, 2000, gekart., 21,5 x 14,5, 511 p., ISBN 84-348-6916-0, € 19,45. SM DICCIONARIOS.

In de laatste decennia brachten diverse krantenuitgevers, openbare instellingen en commerciële uitgeverijen, in Spanje en Latijns-Amerika, onder verschillende titels, «Manuales de estilo» uit ten behoeve van journalisten (en andere professionelen) die hun taal moeten of willen verzorgen. Het persagentschap EFE was in 1975 een van de eerste instanties die een dergelijk werk publiceerden. De eerste uitgave van het *Manual de estilo*, een bundel van eenendertig gepolycopieerde bladen, was niet in de handel verkrijgbaar en is nu overigens zo goed als onvindbaar. De volgende uitgaven, in boekvorm, werden, tot en met de versie van 1981, door het agentschap zelf gepubliceerd.¹⁵ Voor de editie van 1980 gaf Manuel Seco aan Agencia EFE de toestemming om materiaal te ontlenen aan zijn *Diccionario breve de dudas de la lengua española*, wat leidde tot een forse toename van het aantal ingangen in het hoofdstuk «Sobre léxico» van het «stijlhandboek». In december van hetzelfde jaar stichtte het persagentschap de dienst voor taaladvies «Departamento de español urgente», waarin verschillende gezaghebbende taalkundigen opgenomen zijn. Dit organisme publiceerde de belangrijkste verstrekte adviezen onder de vorm van een *Vademécum de español urgente*.¹⁶ De inhoud van dit *Vademécum*, aangevuld met bijkomende informatie, vormt de kern van het hier besproken naslagwerk, dat deel uitmaakt van het woordenboekenfonds van uitgeverij SM.¹⁷

De *Diccionario de español urgente* is een alfabetisch lexicon van taalproblemen. Behalve enkele klassieke, vaak gestelde vragen (het verschil tussen *aun* en *aún*, *bimestral* en *bimensual*, e.d.), behandelt het boek onlangs in het Spaans binnengeslopen woorden, wijst het

¹⁵ Sinds 1985 wordt het boek door het Madrileense bedrijf Cátedra uitgegeven onder de titel *Manual de español urgente*. De vijftiende uitgave verscheen onlangs (2004, 280 p., ISBN 84-376-2142-9, € 12,20. LINGÜÍSTICA).

¹⁶ De eerste versie verscheen in 1992; de laatste in 1995-1996 (vol. I: 2de uitgave; vol. II: nieuwe aanvulling). De website van Agencia EFE (www.efe.es/esurgente/lenguas) geeft toegang tot een geactualiseerd *Vademécum*, met de rubrieken *términos*, *términos nuevos* (een aanrader) en *siglas*.

¹⁷ Het uitgeversbedrijf is thans te (E-28660) Boadilla del Monte (Madrid) gevestigd.

op het verkeerde gebruik van diverse uitdrukkingen en geeft het advies over de schrijfwijze van eigennamen (vnl. plaatsnamen uit andere continenten) die vaak verschillend gespeld worden. De bedoeling is om de uniformiteit van het Spaans te bewaren en de niet aflatende toevloed van neologismen en leenwoorden te beperken. Het naslagwerk signaleert Spaanse equivalenten van onvermijdelijk lijkende anglicismen (*catering* → *avituallamiento*, *suministro de comidas*) of geeft aan onder welke gedaante ze geïntegreerd moeten worden (*to chat* → *chatear*).

Het lexicon bevat meer dan duizend ingangen, vaak woorden die niet voorkomen in het woordenboek van de Real Academia Española, wat overigens vermeld wordt. De gebruiker die vlug uitsluitsel wil, kan zich beperken tot de omrande informatie aan het begin van het artikel. De overige toelichtingen zullen de taalliefhebber ongetwijfeld boeien. De publicatie bevat voorts een verklarend lexicon (dertig pagina's) van vaak gebruikte afkortingen en letterwoorden en wordt besloten door een bibliografie (incl. enkele interessante websites). De nieuwe *Diccionario* is een uiterst nuttige vraagbaak i.v.m. het recente Spaanse lexicon en vaak genoemde eigennamen.

José Manuel LECHADO GARCÍA. *Diccionario de eufemismos y de expresiones eufemísticas del español actual*. – Madrid, Verbum, 2000, 20 x 14, 207 p., ISBN 84-7962-165-6, € 12,85. COLECCIÓN CERVANTES.

Nooit eerder verscheen een lexicon van Spaanse eufemismen. Het hier besproken naslagwerk bevat alleen eufemismen die in het hedendaagse Europese Spaans voorkomen. Het corpus omvat een kern van al lang bestaande items, vnl. in verband met seksualiteit, prostitutie en scatologische zaken. Voorts zijn er honderden recentere termen die illustreren dat de mensen gecharmeerd, zelfs gevlaid willen worden en dat minder aangename zaken het best verdoezeld worden. Een prijsstijging klinkt minder ingrijpend wanneer ze als *actualización de tarifas* aangekondigd wordt; een *persona de movilidad reducida* is en blijft *mobiel*.

In de inleiding overloopt de auteur de procédés waar eufemismen op gebaseerd zijn. We beperken ons tot enkele types. Het gebruik van technische termen verleent prestige aan dagdagelijkse activiteiten en aan «gewone» beroepen; argotwoorden kunnen illegale praktijken, bijv. drugshandel, verhullen; de toepassing van metaforen en andere stijlfiguren¹⁸ behoedt voor schunnigheid. Het leeuwendeel van de publicatie bestaat uit het verklarende lexicon. Achter in het boek (p. 171-206), net voor de korte literatuuropgave, is een *diccionario inverso* opgenomen, waarmee de gebruiker het corpus systematisch kan ontsluiten en waarmee hij gericht eufemismen kan opzoeken.

Lorenzo DE LOS RÍOS. *Español express. Guide de conversation – Les premiers mots utiles – Renseignements pratiques – Culture, civilisation – Notions de grammaire*. – Paris, Éditions du Dauphin, 2004, 21 x 13, 192 p., ISBN 2-7163-1250-8, € 12,20. LANGUE EXPRESS.

Het praktische en handige boek is bestemd voor reizigers die naar Spanje of Spaanssprekend Amerika trekken zonder voorkennis van het Spaans. De inleiding stelt de belangrijkste aardrijkskundige aspecten van de gebieden voor en vat hun geschiedenis samen. Een summier overzicht van de Spaanse spraakkunst en nuttige aanwijzingen

¹⁸ Bijv. *báculo* (wandelstok, staf) met de betekenis van «mannelijk lid».

voor de uitspraak gaan de eigenlijke gids in zestien hoofdstukken¹⁹ vooraf. Alle hoofdstukken bestaan uit twee delen: een tekst die de lezer met plaatselijke gebruiken vertrouwd maakt en een *phrase book* Frans-Spaans. De gegevens over het dagelijks leven zijn niet alleen voor reizigers interessant maar ook voor personen die de zeden en gewoonten in de wereldomspannende *Hispanidad* willen kennen. Het voorin geplaatste onderwerpenregister wijst de weg naar de gewenste informatie.

Het boek heeft één zwak punt: geregeld neemt de auteur een loopje met de spelling, vooral met de accentuering.²⁰ De Portugese taalgids uit dezelfde reeks²¹ is op dat punt heel wat verzorgder.

François PÉREZ CRUZADO, Nicole SOUBRIER PÉREZ. *Français ▶ Espagnol. Dictionnaire des difficultés*. – Paris, Hatier (België: via Groupe Érasme, Namur), 2002, 21 x 14, 159 p., ISBN 2-218-73871-6, € 7,45. HATIER LANGUES.

Het leeuwendeel van het boek is een alfabetisch lexicon, met voorbeeldzinnen, van honderden werkwoorden en uitdrukkingen die in het Frans en het Spaans verschillende constructies achter zich krijgen. De presentatie in twee kolommen laat de verschillen goed tot hun recht komen. Veertien overzichtstabellen, voornamelijk over het gebruik van de werkwoordstijden en wijzen, dragen bij tot een beter inzicht.

Het repertorium signaleert duidelijk herkenbare verschillen,²² behandelt subtiele problemen i.v.m. woordkeuze,²³ reikt vertalingen aan van de meeste *verbes semi-auxiliaires*, biedt hulp bij de keuze van *ser* en *estar* en geeft aanwijzingen voor de omzetting van diverse types van *mise en relief* in Spaanse constructies met een vergelijkbaar effect. De auteurs besteden aandacht aan het gebruik van voorzetsels en van scharnierwoorden zoals voegwoorden en betrekkelijke voornaamwoorden. Deze voorbeelden zijn maar een greep uit de talrijke gevallen die in de publicatie aan de orde komen. Tussendoor maken de auteurs de lezer attent op de correcte toepassing van de congruentie van de werkwoordstijden. Wie het boek systematisch doorneemt, wordt herinnerd aan venijnige regeltjes,²⁴ waar onachtzame studenten wel eens tegen durven te zondigen.

¹⁹ De hoofdstukken behandelen achtereenvolgens: de elementaire woordenschat en uitdrukkingen, reizen en douanevoorzieningen, het openbaar vervoer, diverse openbare diensten, tijdsaanduiding en andere cijfermatige gegevens, verblijfsmogelijkheden, eet- en drankgelegenheden, aankopen doen, gezondheidszorg, toerisme, eigen vervoer, natuur en weersvoorspelling, omgangsvormen, sport en ontspanning, literatuur en andere kunstvormen, logies en meubilair, staat en Kerk (in die volgorde), brieven schrijven en, ten slotte, het onderwijsstelsel.

²⁰ Lectuurnotities: p. 11, lees *los Pireneos* i.p.v. *las Pireneas*; p. 12, lees *Málaga*; p. 12, lees *Guipúzcoa*; p. 13, lees *L'Espagne compte environ 40 millions d'habitants* i.p.v. *L'Espagne environ...*; p. 14, lees *Mezquita*; p. 14, lees *Alázar*; p. 15, lees *Velázquez*; p. 15, lees *María Teresa*; p. 22, lees *Popocatépetl*; p. 23, lees *Marañón*; p. 25, lees *Núñez de Balboa*; enz.

²¹ Marie-Sylvanie DE ROZARIO VEILLARD, *Portugais express pour le Portugal et le Brésil* (ibid., 2003, 21 x 13, 182 p., ISBN 2-7163-1229-X, € 12,20) heeft dezelfde structuur als de Spaanse taalgids.

²² We bedoelen contrasten zoals *craindre de* + inf. vs. *temer* + inf. (zonder voorzetsel), *échanger contre* vs. *cambiar por* (ander voorzetsel), *comme si* + ind. imparf. c.q. plus-que-parfait vs. *como si* + subj. imparf. c.q. plus-cuam-perfecto (andere wijs), *conseiller de* + inf. vs. *aconsejar que* + subj. (andere constructie).

²³ Naargelang van de betekenis worden werkwoorden als *apprendre*, *devenir* en *devoir* anders vertaald.

²⁴ Eén voorbeeld ter illustratie (ingang «on [= quelqu'un / tout le monde, celui qui parle peut devenir sujet de l'action]»): «On cultive les meilleures fraises du monde à Huelva» wordt vertaald als «Se cultivan las mejores fresas del mundo en Huelva» (overeenstemming van het reflexieve werkwoord omdat aardbeien «dingen» zijn) terwijl «On convoque les témoins...» omgezet wordt als «Se cita a los testigos...» (nl. *se* + 3^{de} persoon enkelv. + *a* + lijdend voorwerp [personen]).

Het lexicon wordt gevolgd door achttien bladzijden duidelijk gestructureerd oefenmateriaal, zowel opgaven met een beperkt bereik als syntheseoefeningen. Door de opname van een correctiesleutel leent dit boek zich uitstekend tot zelfstudie.

Juan Miguel PEREZ, Amita MUKERJEE. *Se remettre à l'espagnol en 10 minutes par jour*. – Paris, Marabout (België: via Dilibel, Bruxelles), 2004, 21 x 15, 160 p., ISBN 2-501-04000-7, € 7,90.

Het originele leermiddel is bedoeld voor personen met een druk leven die in een minimum van tijd hun kennis van het Spaans willen opfrissen.

De auteurs brengen een wervelend verhaal, waaraan misdaad, verleiding en wraak voortdurend nieuwe wendingen geven. De story, die zich vooral in Zuid-Amerika afspeelt en aan een *telenovela* doet denken, is opgedeeld in veertig episodes, waartussen achtmaal een grammaticale revisiebeurt ingelast werd. Ondanks de rijkdom van de gebruikte woordenschat,²⁵ munten de veertig «afleveringen» uit door hun lezersvriendelijkheid. Werkwoorden die problemen kunnen opleveren, zijn in het rood gedrukt; de overige, voornamelijk lexicale, struikelblokken zijn in het blauw gedrukt. De rest van de tekst is in het neutrale zwart weergegeven. De uitleg, op de rechterpagina, maakt gebruik van dezelfde kleuren in de vier opeenvolgende rubrieken «verbos», «vocabulario», «expresiones» en «gramática».

Het boek²⁶ wordt besloten door vervoegingstabellen en cumulatieve woordenlijsten (Frans-Spaans en Spaans-Frans) van de in het leermiddel verklaarde termen.

Imaginario. Diccionario en imágenes. Proyecto editorial: Concepción MALDONADO y Miriam RIVEIRO. Segunda edición. – Madrid, Ediciones SM (België: via Pelckmans, Kapellen), 2002, gekart., 31 x 23,5, 96 p., ISBN 84-348-7451-2, ill., € 15,95.

Het beeldwoordenboek voor Spaanstalige kinderen is tegelijk een nuttig, origineel en kleurrijk leermiddel voor anderstalige beginners van alle leeftijden.

De «lezer» maakt op een directe manier kennis met de basiswoordenschat i.v.m. het dagelijkse bestaan thuis en buitenhuis. Het schoolleven, sport en ontspanning komen eveneens uitgebreid aan de orde. Heel wat tekeningen stellen raak en grappig de uitgebeelde termen voor, wat een reële steun is voor het geheugen.

Hoewel het boek zich tot een basisvocabulaire van bijna duizend vijfhonderd termen beperkt, bevat het ongetwijfeld heel wat woorden waar onze leerlingen en studenten²⁷ in hun eerste jaar Spaans vaak niet aan toe komen. Het gaat nochtans om vrij courante woorden, zoals *muleta* (kruk, Fr. béquille) en *campana extractora* (afzuigkap, Fr. hotte).

Het register achter in het boek zet alle woorden, met hun «visuele vindplaats», alfabetisch op een rij.

²⁵ Het aandeel van de Zuid-Amerikaanse woorden bleef beperkt.

²⁶ Enkele slordigheden ontsieren de uitgave. De titel «expresiones» (of «expresión» wanneer er maar één item is) wordt telkens (zesendertig keer!) met dubbele s weergegeven. Enkele in kleur gedrukte termen worden niet verklaard (bijv. p. 53: *no conforme*; p. 82: *soltar*). Het op p. 50 in het blauw gedrukte adj. *pegajosa* wordt in de verklarende woordenlijst (op de volgende bladzijde) vervangen door *sudorosa*. De alfabetische woordenlijst Frans-Spaans stopt, op p. 144, na het woord «tranche».

²⁷ Voor dit publiek heeft het beeldwoordenboek één nadeel: de substantieven worden zonder lidwoord of vermelding van genus gegeven.

José Antonio CERESO. *Literatura erótica en España. Repertorio de obras 1519-1936*. – Madrid, Ollero y Ramos, 2001, 24 x 17, 390 p., ISBN 84-7895-169-5, € 37,56.

Algemeen wordt aangenomen dat de erotische literatuur vóór W.O.II voornamelijk een Franse aangelegenheid was, met uitlopers in Italië en Engeland, en dat het verschijnen in Spanje, vooral wegens de ideologische druk, weinig voorstelde. Het hier besproken bibliografisch repertorium toont overtuigend aan dat dit een misvatting is. Een verboden praktijk oefent nu eenmaal aantrekkingskracht uit ...

Cerezo's inventaris is het eerste volwaardige repertorium van de erotische literatuur²⁸ in Spanje. De Castiliaanse titels vormen de overgrote meerderheid, wat niet wegneemt dat de Barcelonense productie voor enig Catalaans tegengewicht zorgde.

Het boek repertorieert publicaties van vierhonderd tweeënzeventig auteurs en enkele honderden anonieme werken. De Spaanse titels omvatten drie²⁹ types geschriften: erotische poëzie, kortverhalen en romans. De gedichten dateren uit de hele bestreken periode, nl. van de XVI^{de} eeuw tot de burgeroorlog; de kortverhalen – meestal zonder literaire waarde – ontstonden vnl. in de XIX^{de} en de XX^{ste} eeuw en maakten vaak deel uit van series (bijv. «Biblioteca Verde»); het enige genre dat in dezelfde tijdspanne «letterkundig» werk voortbracht, is de roman, met auteurs als Antonio de Hoyos y Vinent, Joaquín Belda, Felipe Trigo, Rafael López de Haro, Alejandro Sawa en Ramón Gómez de la Serna. Het boek vermeldt voorts vrij talrijke Spaanse vertalingen van klassieken van Engelse, Italiaanse en Franse herkomst.³⁰

In de inleiding belicht de auteur enkele eigenschappen van het geïnventariseerde corpus, zoals het gebruik van parodiërende pseudoniemen, de opgave van grappige, verzonden namen van uitgevers en de opname van illustraties, gemaakt volgens diverse technieken naargelang van de periode van publicatie. Het eigenlijke repertorium verstrekt de gangbare referenties en de vindplaats van de titels in de grote Spaanse bibliotheken.³¹ Geregeld voegt de samensteller commentaar toe, o.a. over vertalers, de behandelde thematiek, oorsprong en filiatie van geschriften, vermoedelijke schrijvers van anonieme teksten, e.d.

Niet minder dan zeven registers³² en een bibliografie besluiten de inventaris die een weinig bekende zone van het Spaanse «Schriftum» ontsluit.

Italiaans

Jacqueline BRUNET. *Grammaire critique de l'italien. Vol. 13. Le verbe. 1. Miettes morphologiques*. – Saint-Denis, Presses Universitaires de Vincennes, 2000, 22 x 15,5, 187 p., ISBN 2-84292-076-7, € 18,29.

²⁸ Het boek inventariseert tevens de zgn. scatologische literatuur.

²⁹ De tijdschriften, die een vierde genre vormen, worden hier buiten beschouwing gelaten.

³⁰ O.a. titels van John Cleland, Pietro Aretino, J.-Ch. Gervaise de Latouche, (H.-G. Riquetti comte de) Mirabeau, Pierre Louÿs en Renée Dunan.

³¹ De letters B.P. [biblioteca privada] betekenen dat de auteur het werk alleen in particuliere verzamelingen aantrof. De afkorting N.L. [no localizado] staat bij titels die de auteur niet kon inzien maar waarvan het bestaan bekend is door vermeldingen in bibliografieën en antiquariaatscatalogi.

³² Auteurs, pseudoniemen, titels, beginregels van gedichten, reële uitgeverijen en drukkerijen, fictieve uitgeverijen en drukkerijen, in de commentaren en nota's vermelde eigennamen.

Jacqueline BRUNET. *Grammaire critique de l'italien*. Vol. 14. *Le verbe. 2. Les subordinées complétives*. – Ibid., 2003, 22 x 15,5, 118 p., ISBN 2-84292-138-0, € 15.

De *Grammaire critique de l'italien* bestaat tot dusver uit veertien delen, die ieder een afzonderlijk gebied van de Italiaanse grammatica behandelen. Het is een vernieuwend werk waarin J. Brunet zowel een normatieve aanpak als een zuiver beschrijvende benadering verwerpt: de normatieve aanpak houdt onvoldoende rekening met het werkelijke gebruik, de puur beschrijvende mist grondigheid en werkt niet verhelderend. De auteur betracht een nieuwe soort wetenschappelijkheid, die op het kritisch onderzoek van een vrij omvangrijk corpus voorbeeldzinnen uit recent literair werk steunt. Zij confronteert de «gevallen» met de vaak tegenstrijdige regels en aanbevelingen in gezaghebbende grammaticahandboeken en lexicons alvorens op zoek te gaan naar een achterliggende structuur of een actuele trend.

Na elf volumes over de nominale rededelen en hun determinanten en een twaalfde deel over het voornaamwoord *si*, belicht J. Brunet diverse problemen i.v.m. het werkwoord.³³

In deel 13, getiteld *Le verbe 1. Miettes morphologiques*, bestudeert J. Brunet allerlei problemen m.b.t. vlottend gebruik bij het vervoegen van werkwoorden. Het betreft vier grote categorieën. De eerste slaat op wijzigingen van klinkers in de stam, vnl. de grilligheid waarmee de *dittongo mobile* bij een groot aantal werkwoorden toegepast wordt.³⁴ De tweede afdeling groepeerde problemen die ontstaan door de wisselwerking van stam en uitgang.³⁵ In het derde luik komen moeilijkheden m.b.t. specifieke tijden en wijzen aan de orde.³⁶ Het vierde deel ten slotte belicht enkele samengestelde werkwoorden. Een vrij groot aantal behandelde gevallen zijn te reduceren tot spellingsproblemen (soms met implicaties voor de uitspraak) die ontstaan wanneer de toepassing van de vigerende regels tot atypische grafieën leidt.

Boekdeel 14, *Le verbe 2. Les subordinées complétives*, bestudeert het gebruik van de werkwoordswijzen in de onderwerps- en voorwerpszin. Bij de behandeling van de voorwerpszin schemeren de gangbare normen door in de structuur van het hoofdstuk (eerst de werkwoorden die meestal door een indicatief gevolgd worden, daarna de verba die doorgaans door een *coniuntivo* gevolgd worden en, ten slotte, de werkwoorden die door beide modi kunnen gevolgd worden). In het verlengde hiervan komt de concurrentie tussen «impliciete» en «expliciete» bijzinnen aan de orde.³⁷ Het hoofdstuk over de onderwerpszin echter gaat van geen enkele premisse uit en overloopt alfabetisch de verba

³³ De twaalf eerste delen (1978-1994) van de *Grammaire critique* werden besproken in *Levende Talen* (Amsterdam), nr. 508 (maart 1996), p. 150-152.

³⁴ J. Brunet wijst op heel wat tegenstrijdigheden in de gezaghebbende grammatica's (en woordenboeken). Voor een aantal items onderkent ze tendensen die zich aftekenen (bijv. vereenvoudiging door analogie) of vestigt ze de aandacht op voorkeuren van schrijvers, al of niet onder invloed van regiolecten.

³⁵ Vnl. courante aanpassingen (-*c* → -*ch*, e.d.) en vereenvoudigingen door het weglaten van overbodig geworden elementen (*io lascierei*).

³⁶ O.a. twijfels over het al dan niet inlassen van de suffix -*isc*, de keuze tussen twee concurrerende vormen in de «ind. passato remoto» of in de gebiedende wijs.

³⁷ «Penso di essere troppo giovane per entrare nel partito» (zin nr. 227) is een impliciete bijzin, «Pensava che aveva un posto con cui si guadagnava da vivere» (nr. 228) een expliciete. Het boek tracht een antwoord te geven op de vraag waarom men de voorkeur geeft aan een expliciete bijzin wanneer de impliciete constructie mogelijk is (hetzelfde onderwerp in hoofd- en bijzin).

(hoofdzin), van *accadere* tot *succedere*.³⁸ In het volume is voorts plaats ingeruimd voor allerlei verwante problemen.³⁹

Het is onbegonnen werk om het boekdeel samen te vatten. Zoals in de vorige volumes worden (per «geval» gegroepeerde) voorbeeldzinnen aan «regels» uit de gezaghebbende grammaticahandboeken getoetst. Geregeld blijkt dat het werkelijke gebruik van die regels afwijkt. De analyses van de auteur leiden vaak tot een verklaring van de divergentie of preciseren waarom er meerdere mogelijkheden zijn. In dit verband verwijzen we naar de passages over het gebruik van de modi na *convincersi*. De indicatief is de voor de hand liggende keuze, maar een wankele overtuiging kan worden uitgedrukt door een *congiuntivo*; het voorbeeld «cercai di convincermi + *cong*» geeft aan dat de ik-persoon nog helemaal niet aan een overtuiging toe was maar er wel naar streefde. De wilsuitdrukking verantwoordt in dit geval de aanvoegende wijs.

Enkele passages van het laatste deel maken gewag van de verbazing van de *native speakers* onder Brunets studenten⁴⁰ wanneer zij een aantal voorbeeldzinnen hoorden of onder ogen kregen. Zulke opmerkingen stellen het concept van het werk enigszins in vraag omdat de bevindingen waar het boek toe leidt, in grote mate van het corpus literaire voorbeelden afhangen.

Grenzeloos

Marie-Odile MERGNAC, avec la collaboration de Deniz UNAL-KESENCI, Bettina et Gustavo FREDA. *Mille proverbes et dictons de tous les temps*. – Paris, Archives et Culture, 2003, 30 x 21, 127 p., ill., ISBN 2-911665-66-X, € 22,50.

De bescheiden getitelde publicatie bevat naar alle waarschijnlijk drie à vierduizend items.⁴¹ Het gaat daarenboven niet alleen om uitdrukkingen van alle tijden maar ook uit verschillende landen en continenten. De uitdrukkingen uit andere taalgebieden worden alleen in Franse vertaling gegeven.

Het boek bestaat uit zes thematische hoofdstukken. Het eerste bevat hoofdzakelijk in (delen van) Frankrijk gezegde weerspreuken. Het spreekt vanzelf dat stedelingen en jonge lezers niet of weinig vertrouwd zijn met dit specifieke patrimonium, waarin natuurobservatie en verwijzingen naar heiligenfeesten de moderne weerman overbodig maken. De vijf volgende hoofdstukken zijn internationaal en zelfs multicultureel opgevat; de hier gebundelde spreekwoorden en gezegden verwoorden traditionele (volks)wijsheid i.v.m. de levensfasen van de mens, geluk en ongeluk, liefde en huwelijk, sociale omgang, gebreken en hebbelijkheden, enz.

Behalve de vaak gehoorde en clichématige uitdrukkingen van het type «zo vader, zo zoon», bevat de bundel rauwe, ontluisterende spreekwoorden («De mens huilt wanneer hij ter wereld komt en iedere dag toont aan waarom dat zo is», Spaans), de onvermijdelijke vrouwvijandige uitdrukkingen («Vrouwen, paarden en wijngaarden hebben strenge

³⁸ *Essere* (+ adj., + adv., en diverse andere combinaties) wordt afzonderlijk behandeld.

³⁹ Zoals het gebruik van de voorwaardelijke wijs, de eventuele toevoeging van het voorzetsel *di* vóór een infinitief die van een onpersoonlijk werkwoord afhangt (*Gli piaceva di giocare...* vs. *Gli piaceva giocare...*).

⁴⁰ V. p. 20, 22 («Elles [ces phrases] ont beaucoup dérouté nos étudiants italo-phones»), 47, 50, 57 en 98.

⁴¹ Een pagina bevat gemiddeld ca. vijfendertig *proverbes et dictons*. Het hierboven vermelde aantal is zeker geen overschatting.

meesters nodig», Turks) en vooral relativerende formules, zoals «Jezus heeft gezegd: “Heb elkaar lief”, maar hij heeft niet verboden om voorkeuren te hebben» (Pools).

Het voor een ruim publiek bestemde naslagwerk is tegelijk aangename lectuur om met kleine hapjes van te genieten. In verschillende passages hebben de samenstellers steken laten vallen wat de spelling⁴² betreft.

De mooiste reisbestemmingen in Europa. Tekst: Monika BAUMÜLLER, Michael ELSER. Fotoredactie: Wolfgang KUNTH. Uit het Duits vertaald door Ria De Rycke en Erik Ros. – Brussel, Uitgeverij Touring/Lannoo, 2004, gekart., 30 x 24, 352 p., ill., ISBN 90-583-7063-1, € 39,95.

De *Touring reisencyclopedie*, zoals de wikkel het boek terecht typeert, stelt meer dan drieduizend reisbestemmingen in heel Europa (en West-Turkije) voor. Dank zij het overvloedige illustratiemateriaal in kleur, meer dan duizend opnames waaronder verschillende paginagrote foto's, is de publicatie tegelijk een prachtig kijkboek.

De auteurs presenteren de bezienswaardige steden en natuurgebieden per land.⁴³ Eenentwintig overzichtskaarten, waarop de besproken locaties genummerd zijn, tonen de territoriale spreiding van de reisbestemmingen, die volgens dezelfde nummering in de «encyclopedie» aan de orde komen. Het architecturale en artistieke patrimonium van het oude continent is zo rijk, het landschapsschoon zo gevarieerd, dat de samenstellers de informatie heel beknopt moesten houden om de duizenden bestemmingen op te kunnen nemen. De belangrijkste bezienswaardigheden worden met één tot drie sterren aangegeven.

De metropolen en grote steden krijgen extra aandacht: de tekst blijft langer stilstaan bij de bezienswaardigheden, waarvan de belangrijkste in een sfeervolle fotogalerij (incl. avond- en nachtzichten) opgenomen zijn. Eenendertig gedetailleerde plattegronden van hoofdsteden en historische provinciehoofdplaatsen bieden hulp bij het verkennen.

De «Bildband» is, alles samen beschouwd, een omvattende inventaris van toeristische *highlights* en dus een bron van reisideeën, niet alleen in gebieden die van oudsher bezoekers lokken maar ook in landen (Noorwegen, Cyprus, Baltische Staten, e.d.) waar het toerisme pas later op gang gekomen is.

Lectuurnotities. De samenstellers en de vertalers verdienen een pluim voor de correcte spelling van de duizenden eigennamen in de «reisencyclopedie». We vermelden hooguit twee lectuurnotities: p. 174, kol. 2, lees *Jumièges* i.p.v. *Jumiège*; p. 220, kol. 5, lees *Peñíscola* (met tilde; de locale Valenciaanse variant is *Penyíscola*).

Hugo Sonnevile

⁴² Lectuurnotities (beperkt tot enkele bladzijden). P. 39, kol. 2: lees *entends* i.p.v. *entend*; p. 40, kol. 1: lees *prends* i.p.v. *prend*; p. 41, kol. 1: lees *vis* i.p.v. *vit*; p. 41, kol. 2: lees *fatigue* i.p.v. *fatigue*.

⁴³ Van ieder land zijn de website en het (post- en elektronisch) adres van de toeristische dienst in Nederland en België opgenomen.